

Samenvatting en conclusies

Achtergrond en doel

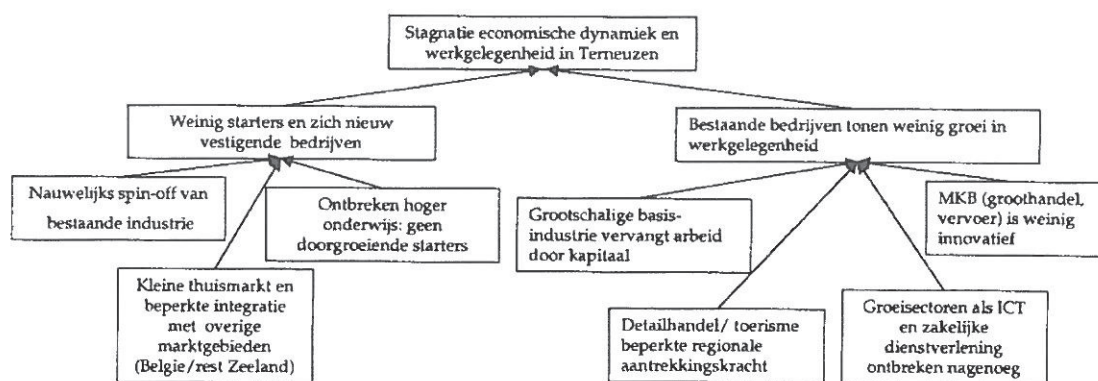
De realisatie van de Westerscheldetunnel in 2003 brengt Terneuzen in een andere ruimtelijke positie. Deze nieuwe situatie kan zowel positieve als negatieve effecten tot gevolg hebben. Het ontbreken van inzicht in deze effecten is aanleiding geweest voor de Gemeente Terneuzen om een studie hiernaar te laten verrichten.

Op basis van het in deze studie verkregen inzicht wordt aangegeven op welke wijze de Gemeente Terneuzen, in economisch en sociaal-maatschappelijk opzicht, op de effecten kan anticiperen en reageren, uitgaande van realistische ambities ten aanzien van de te verwezenlijken positie. Dit mondt uit in een strategische planvisie met een uitwerking van een aantal sleutelprojecten voor Terneuzen.

Huidige situatie en ontwikkelingen in Terneuzen

De huidige economische ontwikkeling van Terneuzen toont een stagnerende werkgelegenheidsontwikkeling en een beperkte economische dynamiek. Er zijn relatief weinig zich nieuw vestigende bedrijven of startende ondernemingen, en de werkgelegenheids groei is de afgelopen jaren verwaarloosbaar. Hieraan ten grondslag liggen tal van factoren en ontwikkelingen op sociaal-economisch vlak. De onderlinge samenhang wordt weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 Sociaal-economische probleemschets voor Terneuzen

De bevolking van Terneuzen is de afgelopen jaren met gemiddeld 0,6 procent per jaar afgenomen. Dit is sterk te wijten aan een voortgaande vergrijzing, ontgroening en het wegtrekken van jongeren. Deze negatieve ontwikkeling en de beperkte economische dynamiek werken door op het draagvlak van sociaal-maatschappelijke voorzieningen als zorg, onderwijs en culturele activiteiten.

De komst van de Westerscheldetunnel

Na decennia van overleg en onderhandelingen over vorm, locatie en kosten, is in het najaar van 1995 besloten tot aanleg van de Westerscheldetunnel. De keuze is gevallen op het tracé Ellewoutsdijk-Terneuzen. De tunnel is naar verwachting in 2003 operationeel. Het tarief voor de tunnel zal naar verwachting bij opening hetzelfde worden als het dan geldende tarief voor de veren.

Zoals eerder in het verleden met onder andere de aanwijzing tot industriekern, de vernieuwing van het Kanaal Gent-Terneuzen en de aanleg van de Deltawerken en van autosnelwegen in en om Zeeland, kan de komst van de Westerscheldetunnel een nieuwe impuls geven aan de toekomstige regionale situatie en ontwikkeling van Terneuzen en omstreken.

Economische effecten van de Westerscheldetunnel

Het belangrijkste effect van de Westerscheldetunnel zal zijn de verbeterde *bereikbaarheid* van Terneuzen. De verbinding zorgt ervoor dat de gemeente directer én 24 uur per dag bereikbaar is vanuit de rest van Nederland. Omrijkilometers, reistijdverliezen en een relatief onbetrouwbare verbinding behoren tot het verleden. Dit betekent een verbetering van het vestigingsklimaat voor bestaande en nieuwe bedrijvigheid.

De Westerscheldetunnel zal zorgen voor een betere onderlinge verbinding van de belangrijkste haven- en industriegebieden in de regio (Vlissingen, Terneuzen, Gent, Antwerpen). Dit maakt een sterkere *netwerk- en clustervorming* van stuwende economische activiteiten mogelijk. In Terneuzen biedt dit vooral kansen voor uitbouw van de al sterk aanwezige sectoren chemie en logistiek (inclusief VAL en distributie) en daaraan gerelateerde bedrijvigheid. Dit vereist dan wel een daarop toegesneden aanbod van bedrijventerreinen.

De komst van de tunnel zal tevens leiden tot *toenemende verkeersstromen* rond Terneuzen. De kern komt centraal in het Westerschelde-bekken te liggen, met een scharnierfunctie tussen Zeeland en Vlaanderen, maar ook binnen Zeeuws-Vlaanderen. Dit vraagt voldoende infrastructurele capaciteit om de veranderende en toenemende verkeersstromen van personen en goederen op te vangen.

Door de betere bereikbaarheid en meer centrale ligging bestaat voor detailhandel en horeca een goede kans om de reikwijdte te vergroten. Anderzijds zal ook sprake zijn van *meer concurrentie* met steden als Vlissingen, Middelburg en Goes. Terneuzen kent een relatief klein en op het middensegment georiënteerd voorzieningenniveau. De toenemende concurrentie vraagt om een opwaardering van het huidige winkel- en voorzieningenbestand.

Sociaal-maatschappelijke effecten van de Westerscheldetunnel

Voor Terneuzen zal de komst van de Westerscheldetunnel in het algemeen een *verruiming van de regionale arbeidsmarkt* betekenen. Dit geldt zowel voor werkgevers bij het aantrekken van nieuw personeel als voor mensen die hier wonen en nu eerder elders kunnen werken. Vacatures die reeds langere tijd open staan, kunnen door de verruiming van arbeidsmarkt wellicht beter vervuld worden. De verruiming van de arbeidsmarkt kan een positief effect hebben op nieuwe vestigers in de streek. Hierbij kan met name gedacht worden aan meer arbeidsmogelijkheden voor tweeverdieners.

Ook na de komst van de Westerscheldetunnel verwachten de instellingen in *basis- en middelbaar beroepsonderwijs* vanwege voldoende draagvlak en de aanwezige lokale binding in principe in Terneuzen te blijven. Voorts wordt het hoger onderwijs dat in Vlissingen wordt aangeboden, makkelijker bereikbaar vanuit Terneuzen. Vanuit de gedachte van *segmentering en specialisatie* kan echter ook het aanbod van hogere opleidingen (bijvoorbeeld deeltrajecten) in Terneuzen worden verruimd, waarmee eveneens op Belgische studenten kan worden gemikt.

De komst van de Westerscheldetunnel betekent dat de drie -ongeveer even grote- ziekenhuizen in Zeeland (Middelburg, Goes, Terneuzen) een betere en permanente onderlinge verbinding zullen krijgen. Naast het ieder blijven aanbieden van de basisbehoeften zullen de ziekenhuizen naar eigen verwachting zich ieder *verder specialiseren en sterker gaan samenwerken*. Voor de toekomst van het ziekenhuis in Terneuzen geldt dat de vergrijzing van de Zeeuws-Vlaamse bevolking een toenemende vraag naar zorg betekent. Het is echter essentieel dat het bevolkingsdraagvlak in Zeeuws-Vlaanderen niet verder afkalft.

Door de komst van de Westerscheldetunnel kan Terneuzen vanwege de meer centrale ligging *aantrekkelijker worden als woonplaats*. Het woningaanbod wordt reeds aangepast en uitgebreid. Om inwoners te winnen in plaats van te verliezen (mensen kunnen immers ook makkelijker elders gaan wonen) is een opwaardering van het woon- en leefklimaat en het stedelijk imago van Terneuzen vereist.

Activiteiten in Terneuzen (bijvoorbeeld festivals en evenementen, schouwburg) kunnen na de komst van de Westerscheldetunnel *een groter publiek* trekken, maar andersom kunnen bewoners van Terneuzen ook makkelijker gebruik maken van het aanbod aan de overkant van de Westerschelde. Onderscheidend is dan het concurrentieniveau en de mate van samenwerking en specialisatie van de culturele instellingen. Voor het lokale educatieve cultuuraanbod betekent de komst van de Westerscheldetunnel mogelijk een versterking van het draagvlak via behoud van inwoners en aantrekken van nieuwe vestigers.

Westerscheldetunnel en Terneuzen: kansen, maar ook bedreigingen

De komst van de Westerscheldetunnel betekent voor Terneuzen nieuwe mogelijkheden voor verhoging van de economische dynamiek, het aantrekken van inwoners en handhaven of uitbouw van het draagvlak van sociaal-maatschappelijke voorzieningen. De groei van de bedrijvigheid richt zich daarbij niet alleen op het huidige grondgebied van de Gemeente Terneuzen, maar feitelijk gezien op de gehele Kanaalzone.

Naast positieve aspecten bestaan er echter ook bedreigingen door schaalvergroting en een toenemende concurrentie ten aanzien van diverse typen voorzieningen en een mogelijke trek van inwoners naar elders. Ook moeten de kansen wel benut worden, anders kunnen deze omslaan in bedreigingen. Om deze kansen inderdaad te benutten en de bedreigingen adequaat het hoofd te kunnen bieden, is een brede en samenhangende aanpak nodig.

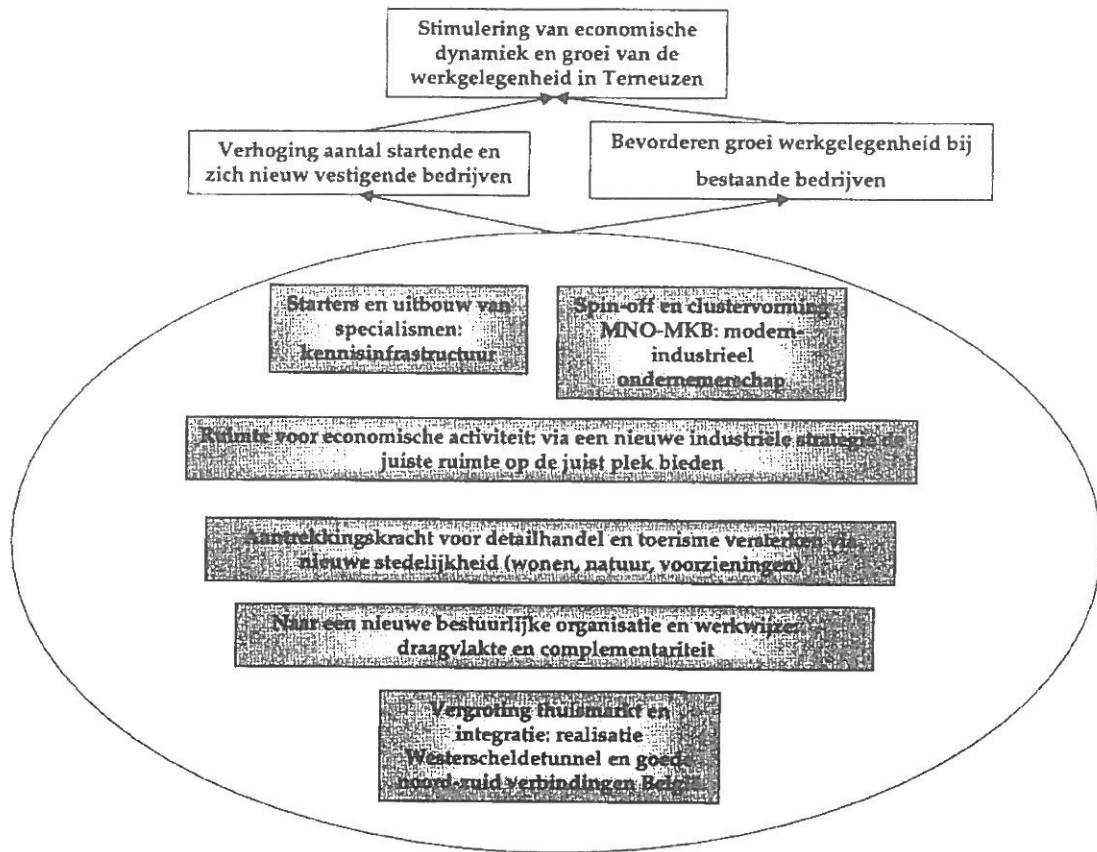
Ambities en programma voor Terneuzen: 'Dynamisch centrum in de Delta'

Voor Terneuzen is het verbeteren van de vestigingsvoorwaarden voor bedrijven en bevolking van wezenlijk belang in het licht van de komst van de Westerscheldetunnel. Daartoe dient door het Gemeentebestuur een ambitieus ontwikkelingsprogramma te worden neergezet, rekening houdend met de uitgangspositie en schaal van Terneuzen. Als centraal thema voor de ontwikkelingsstrategie van Terneuzen is gekozen voor 'Dynamisch centrum in de Delta', hetgeen aangeeft dat een positie wordt geambieerd van vooraanstaande en vernieuwende kern in de Scheldemonde.

Bij de uitwerking van deze ambities dient te worden aangehaakt bij de mogelijkheden in de markt en de netwerken in de regio, terwijl dit wordt ondersteund door een op maat gesneden beleidsinstrumentarium. De economische ontwikkeling fungeert hierbij als trekker voor ontwikkelingen op andere terreinen. Op deze andere terreinen dienen daarbij wel belangrijke basisvoorwaarden te worden gecreëerd die de economische ontwikkeling in voldoende mate ondersteunen. In feite moet het geschetste ambitieniveau steunen op drie poten: 'hardware' (fysieke infrastructuur), 'software' (kennisontwikkeling), en 'orgware' (organisatie).

De ontwikkelingsstrategie is uitgewerkt in een aantal samenhangende speerpunten van beleid waarmee het doel kan worden bereikt (figuur 2). Deze set van beleidsacties bouwt voort op de aanwezige sterke punten van Terneuzen en poogt in te springen op de nieuwe kansen. Hiernaast wordt gericht ingegaan op de zwakke punten en problemen, en wordt tegenwicht geboden aan mogelijke bedreigingen.

Figuur 2 Ambities voor verbetering van de economische en sociaal-culturele positie van Terneuzen:
'Dynamisch centrum in de Delta'

De speerpunten van het beleid:

1. *Bevordering van modern-industrieel ondernemerschap*
2. *Opzet van een nieuwe ruimtelijk-industriële strategie*
3. *Uitbouw van een kennisinfrastructuur met specialismen*
4. *Naar een 'nieuwe stedelijkheid'*
5. *Naar een nieuwe bestuurlijke organisatie en werkwijze*

Deze speerpunten van beleid worden geconcretiseerd door een vijftal sleutelprojecten die van grote betekenis zullen zijn voor de toekomst van Terneuzen. Rond deze sleutelprojecten dienen werkgroepen en denktanks te worden gevormd om deze nader uit te werken. Dit gaat bij voorkeur in publiek-private samenwerking met relevante bedrijven, organisaties en instellingen in Terneuzen en de regio. Naast doelstelling en te ondernemen acties worden per sleutelproject ook mogelijke initiatiefnemers genoemd. Nadrukkelijk dient hierover nader overleg plaats te vinden met de verschillende betrokken partijen.

1. Bevordering van modern-industrieel ondernemerschap

Met de realisatie van de Westerscheldetunnel kan Terneuzen en de regio haar functie als maritiem-industrieel knooppunt aanzienlijk versterken. Potenties zijn voorhanden voor verdere ontwikkeling van een energie-chemie-logistiek cluster. Momenteel vinden in dit kader enkele belangrijke ontwikkelingen plaats:

- Schaalvergroting stuwende bedrijvigheid: fusie Dow Chemical en Union Carbide;
- Analooq hieraan vindt ook schaalvergroting plaats in de dienstverlening;
- Clustervorming tussen bedrijven, o.a. door uitbesteding van niet-kernactiviteiten;
- Lokale beschikbaarheid van goedkope energie (stroom, water en gas).

Acties en effecten

Het energie-chemie-logistiek cluster vereist een goed ontwikkelde multi-modale infrastructuur. Hiertoe kan worden gestreefd om de randvoorwaarden zo goed mogelijk te laten zijn: ontwikkeling van een containerterminal, realisatie van nieuwe kades en daarbij behorende bedrijventerreinen, aanleg van een tunnel bij Sluiskil, realisatie van goede verkeersaansluitingen van de Westerscheldetunnel op de Zeeuws-Vlaamse en Belgische wegenstructuur en het aansluiten van het spoor in de Kanaalzone op de IJzeren Rijn zijn hier belangrijke acties.

Rond de economische activiteiten in Terneuzen en de verdere Kanaalzone kunnen vele uitbestedings- en toeleveringsrelaties ontstaan of zich verder ontwikkelen. De momenteel dominante industriële en logistieke multinationals hebben belang bij samenwerking met en vernieuwing in het midden- en kleinbedrijf. Via het aanbieden van nieuwe processen en diensten (bijvoorbeeld gericht op logistiek) kan dit leiden tot meer startende ondernemingen en verdere groei van het midden- en kleinbedrijf. Om het midden- en kleinbedrijf en multinationals goed bij elkaar te kunnen laten aanhaken, kan een Centrum voor Ondernemend Terneuzen (COT) een belangrijke rol spelen.

Het COT kan een grote rol spelen bij het bijeen brengen van ideeën en investeringen van zowel multinationals als MKB. Dit biedt een basis voor verdere regionaal-economische groei en verankering van dynamiek in Terneuzen en de Kanaalzone.

Centrum voor Ondernemend Terneuzen (COT)

Doelstelling: In het kader van een te intensiveren samenwerking en netwerkvorming tussen grote multinationale ondernemingen en midden- en kleinbedrijf wordt beoogd clustervorming (via toeleverings- en uitbestedingsrelaties) en spin-off effecten te genereren of versterken.

Acties:

- ☐ Oprichting van een Centrum voor Ondernemend Terneuzen (COT)
- ☐ Opstellen van een business- en financieringsplan
- ☐ Uitbouw van een netwerk van ondernemingen in Terneuzen en de regio
- ☐ Regelmatig contact met de overheid voor afstemming marktbehoeften

Mogelijke deelnemers: Initiatief bij Kamer van Koophandel en Gemeente Terneuzen i.s.m. bedrijfsleven, ondernemersverenigingen en verdere intermediaire organisaties als Zeeland Seaports, MKB Nederland, Syntens en BZW. Gemeente Sas van Gent. Ondersteuning van initiatief mogelijk door Provincie Zeeland en Euregio Scheldemond (bij grensoverschrijdende projecten)

2. Opzet van een nieuwe ruimtelijk-industriële strategie

Met de komst van de Westerscheldetunnel kan de maritiem-industriële bedrijvigheid in het energie-chemie-logistiek cluster een sterke impuls ondervinden. Economische activiteiten in de diverse onderdelen (industrie, maar vooral logistiek: containerterminals, VAL, distributie) vragen ieder om specifieke eigenschappen van bedrijventerreinen. Om (a) de mogelijke groei goed te accommoderen en (b) door het ontwikkelen en aanbieden van de juiste locaties op de juiste plek bedrijfsvestiging te stimuleren, is een bedrijventerreinenstrategie noodzakelijk. Het gaat dan om een vestigingsbeleid gericht op ondersteunen van clustervorming en complementariteit.

Dit kan een vorm vinden via samenwerking in de regio gericht op het versterken van de gezamenlijke economische positie in regionaal en ook grensoverschrijdend verband. Het bedrijfsleven dient daarbij te worden betrokken teneinde een goed beeld van de wensen van het bestaande bedrijven alsmede toekomstige marktontwikkelingen te verkrijgen.

Acties en effecten

De Westerscheldetunnel kan de scharnier vormen voor een versterking en vernieuwing van het modern-industrieel ondernemerschap. Het is hiertoe noodzakelijk op de Westelijke Kanaaloever naast de terreinen Mosselbanken en Dow ook en vooral het terrein Terneuzen-West (nabij tunnelingang) te ontwikkelen. Gezien de centrale ligging en goede ontsluiting bestaan hier veel kansen voor logistieke activiteiten. Dit terrein kan in regionaal en nationaal perspectief uitgroeien tot een sterke troef van Terneuzen. Hiernaast kan worden ingezet op de herstructurering van oude industriële terreinen zoals de Kanaalhaven (via modernisering/functieverandering). De Axelse Vlake dient vooral voor de opvang van meer grootschalige activiteiten met enige milieubelasting.

Een goede ruimtelijk-industriële strategie kan in/rond Terneuzen door een goed op de markt vraag afgestemde marketing en het aanbieden van terreinen van de juiste omvang en segmentering extra werkgelegenheid creëren. Hierbij kan Terneuzen en de regio zich richten op economische structuurversterking door verbreding van activiteiten in clusters.

Terneuzen = Ruimte voor clusters

Doelstelling: Het ontwerpen van een marktgericht marketingplan en communicatietraject dient om extra bedrijvigheid aan te trekken voor Terneuzen en de regio. De strategie: het aanbieden van ruimte voor economische activiteit, via doelgroepgericht werken naar de juiste ruimte op de juiste plek. Dit gebeurt met oog voor versterking van concentratie, clustervorming en complementariteit.

Acties:

- ☐ Opstellen publiek-privaat business- en financieringsplan "Terneuzen = Ruimte voor clusters";
- ☐ Ontwikkelen bedrijventerrein Terneuzen-West
- ☐ Integreren acquisitie-activiteiten in Stichting Economische Promotie en Acquisitie Zeeland (SEPAZ);
- ☐ Continue afstemming ten aanzien van marktbehoeften en ontwikkelingsmogelijkheden;
- ☐ Uitdragen van identiteit naar buitenwereld (nationaal/internationaal).

Mogelijke deelnemers: Zeeland Seaports, Gemeenten Terneuzen en Sas van Gent, bedrijfsleven (bv. grote ondernemingen, maar ook projectontwikkelaars), Kring van Werkgevers Kanaalzone, Kamer van Koophandel, SEPAZ. Mogelijk ook financiële ondersteuning van Ministeries van EZ en VROM

3. *Uitbouw van een kennisinfrastructuur met specialismen*

Het modern-industrieel ondernemerschap en de doelgroepen van de ruimtelijk-industriële strategie moeten worden ondersteund door een adequate kennisinfrastructuur. Hierbij staat voorop het bieden van een voedingsbodem waar innovatie tot ontwikkeling kan komen. Omdat het in de toekomst vooral om kennisintensieve bedrijvigheid gaat, moet deze voedingsbodem worden gezocht in onderwijs en training die hieraan beantwoorden.

Het gaat hierbij niet alleen om het inspelen op de reële behoefte aan kennis en technologie in de ondernemingen, maar ook op de behoefte van de bevolking. De aanwezigheid van opleidingsmogelijkheden is daarmee de manier om de kwaliteit en omvang van het aanbod van jongeren op de arbeidsmarkt te verhogen en ze te behouden voor de regio.

Acties en effecten

Uitbouw van de kennisinfrastructuur biedt de mogelijkheid tot het vergroten en verbeteren van de kwaliteit van het arbeidsaanbod, de structuur van de bestaande bedrijven, bevordert mogelijke spin-off (ook aantal starters) en verhoogt de aantrekkingskracht van de regio voor bedrijven en bevolking. In de regio kan men de kennisinfrastructuur richten op de aanwezige specialismen als maritieme technologie in het cluster energie-chemie-logistiek, aangevuld met nieuwe velden als logistieke dienstverlening (o.a. distributie/VAL) en milieutechnologie.

Om de behoeften tot elkaar te brengen kan worden overgegaan tot het oprichten van een Regionaal Innovatief-Technologisch Opleidingscentrum in de regio. Gezien de verbeterde onderlinge verbindingen (Westerscheldetunnel) kan dit ook elders in de regio zetelen. Het is goed denkbaar dat in dit laatste geval eventueel een dependance wordt gevestigd in Terneuzen of dat wordt aangehaakt bij het sleutelproject Centrum voor Ondernemend Terneuzen.

Regionaal Innovatief-Technologisch Opleidingscentrum (RITO)

Doelstelling: Het bieden van een op maat gesneden aanbod aan regulier (beroeps)onderwijs, volwasseneneducatie, trainingsmogelijkheden, toegepast onderzoek, cursussen en workshops ter versterking van de relatie onderwijs-bedrijfsleven in Zeeland-Vlaanderen en aansluiting van het regionale arbeidsmarktaanbod op vraag naar vaardigheden en kennis uit de ondernemingen.

Acties:

- ☐ Vastleggen van het statuut van stichting van het Regionaal Innovatief-Technologisch Opleidingscentrum (RITO) en opstellen van een business- en financieringsplan;
- ☐ Uitbouw van de sterke kennisclusters (specialismen), mede gebaseerd op een netwerk van ondernemingen in Terneuzen en de regio;
- ☐ Tijdelijk aantrekken van vakdocenten.

Mogelijke deelnemers: ROC Westerschelde, Hogeschool Zeeland, ISF, Universiteiten (EUR, KUB, UG), Provincie Zeeland, Gewest Vlaanderen, Euregio Scheldemond, Gemeente Terneuzen. Eventueel betrekken Gemeenten Axel en Sas van Gent. Bedrijfsleven en intermediaire organisaties MKB, BZW, KvK en Syntens. Mogelijk financiële ondersteuning Ministerie van EZ en EU (Interreg/ESF).

4. Naar een nieuwe stedelijkheid

Via een reeks projecten kan vorm worden gegeven aan een nieuwe stedelijkheid van Terneuzen. Deze nieuwe stedelijkheid is nodig om ook in de toekomst voldoende aantrekkingskracht als centrum voor wonen, werken en recreëren te kunnen behouden. Terneuzen moet daarbij een eigen positie ontwikkelen als netwerkstad in een groter regionaal verband.

Water en land vormen de twee pijlers voor de nieuwe stedelijkheid van Terneuzen. Op die twee pijlers kunnen vele activiteiten en acties worden ondernomen die elkaar onderling versterken: nieuw stedelijk wonen, een nieuw stedelijk voorzieningenniveau, versterking van de band met het water, groenversterking in de kern, een nieuwe invulling van de zone tussen het Kanaal en de woonwijken en samenhangende systemen van personenvervoer.

a) Nieuw stedelijk wonen

- Ontwikkeling van Otheense Kreek zuidwaarts met natuurmarks;
- Uitbouw van complementariteit in woonmilieu's van Terneuzen en Axel;
- Ontwikkelen van wonen aan de Scheldeboulevard kan bijdragen aan het aantrekken van hoger opgeleiden en kapitaalkrachtigen;
- De west- en zuidgrens van de nieuwe stedelijkheid staan direct in relatie met de (harde) ruimtelijk-industriële grenzen: beeldkwaliteit en natuurmarks oprichten.

b) Naar een nieuw stedelijk voorzieningenniveau

- Nieuw stedelijk wonen is beperkt levensvatbaar als voorzieningenniveau niet wordt opgewaardeerd;
- Aantrekken winkels in hogere segment en een grootschalige detailhandelsvestiging, die als regionale trekker kan fungeren;
- Vergroten van het verzorgingsgebied (groter marktbereik) via onderlinge afstemming en specialisatie in de regio;
- Ontwikkelen van nieuwe hoogwaardige leisure-concepten;
- Organiseren van evenementen op een centrale stedelijke locatie.

c) Versterking van de band met het water

- Benadrukken van de ligging op het kruispunt van het Kanaal Gent-Terneuzen en de Westerschelde;
- Versterken van de band van de binnenstad met het water: revitaliseren van de ruimte tussen de Scheldedijk en de huidige bebouwde binnenstadsrand;
- Doen ervaren van de flaneerfunctie (Scheldeboulevard) en water als toeristisch element.

d) Groenversterking in de kern

- Een stedelijke groenstructuur is drager van meerdere functies: woonklimaat, recreatie en gezondheid, sociale ontmoetingsruimte, ecologische drager;
- Ontwikkelen recreatief stadspark rond de Otheense Kreek;
- Behoud en versterking van groenstructuur in het buitengebied;
- Groen als buffer tussen industrie en woongebied;
- Groenfragmenten en water integreren tot een Groen-Blauwe Slinger.

Groen-Blauwe slinger

Doelstelling: De intrinsieke waarden van groen en water uitbuiten voor een versterking van het woon- en leefklimaat, ingebed in een functionele verbondenheid met economie, woningbouw en toerisme. Door een 'innovatief-ruimtelijke' aanpak kan dit meerwaarde bieden voor een nieuwe stedelijkheid.

Acties:

- ☐ Opstellen van een startnota "Groen-Blauwe Slinger" met doelgroepen, instrumenten en beoogde locaties; reeds bij het opstellen betrekken van bewoners, bezoekers en bedrijven;
- ☐ Lange termijn-plan met fasering voor woningmarktinitiatieven (gediversifieerd) waarin de groen-blauwe initiatieven centraal staan (bv. zuidelijke invulling Nieuw Othene)
- ☐ Opstarten van een aantal voorbeeldprojecten, architectonisch vernieuwend en op nieuwe locaties: Scheldeboulevard, grens bebouwing met industrie, zuidgrens Othene met landmarks. Hier past het wellicht een landschapsarchitectonische competitie uit te schrijven.

Mogelijke deelnemers: Gemeente Terneuzen in samenwerking met Gemeente Axel, uitwerken in overleg met bedrijven, bezoekers en vooral bewoners. Mogelijke financiële ondersteuning van Provincie Zeeland, Ministeries van VROM en LNV.

e) Nieuwe invulling van de zone tussen het kanaal en de woonwijken

- Duidelijke milieueisen stellen aan toekomstige bedrijvigheid in oude Kanaalhavens;
- Dagelijkse voorzieningen inplannen in woonwijken, echter zonder onnodige concurrentie richting binnenstad;
- Uitbouwen Kennedylaan en Haarmanweg tot een lineaire band met dienstverlenend MKB en commerciële voorzieningen (voordelen: ontlasten van de Guido Gezellestraat en vorming van buffer tussen industrie en woonwijken);
- Inrichten met stedelijke bebouwing, aandacht voor looproutes naar/ uit binnenstad.

f) Samenhangende systemen van personenvervoer

- Spoorinfrastructuur in de Kanaalhavens: via ligging en ontsluiting bestaan op de langere termijn goede perspectieven voor een spoorverbinding voor personenvervoer met bijbehorend station;
- Ruimte voor parking bij station om tevens binnenstad verder autoluw te maken;
- Op korte termijn creëren aansluiting snelle busverbinding naar Zelzate en Gent;
- Ontwikkelen van stedelijk openbaar vervoersysteem binnen een overkoepelend Transport Systeem Kanaalzone voor personen- en goederenvervoer (zie kader).

Transport Systeem Kanaalzone (TSK)

Doelstelling: Het garanderen van een hoogwaardige infrastructuur die inspeelt op kwaliteit en beheersbaarheid van mobiliteit, mede gezien de toekomstige toename van verkeers- en vervoersbewegingen rond Terneuzen. Het uitbouwen van een hoogwaardig vervoersnetwerk gericht op het georganiseerd samenbrengen van de diverse fysiek-ruimtelijke verbindingsmogelijkheden (water, weg, spoor, lucht) in het perspectief van een hogere mobiliteitskwaliteit voor kern en regio (fijnmazig, complementair, hiërarchisch).

Acties:

- ☐ Opstellen van een startnota Transport Systeem Kanaalzone (TSK) met doelgroepen, instrumenten en beoogde locaties, reeds opstellen in samenspraak andere gemeenten, bedrijven en bevolking.
- Onderdelen:**
 - ✓ Uitbouwen van een openbaar vervoersnetwerk ter bediening van te ontwikkelen bedrijfsterreinen (korte termijn);
 - ✓ Waarborgen goede verbinding busstation bij monding Westerscheldetunnel met de kern van Terneuzen (korte termijn);
 - ✓ Ontwikkelen kopstation voor personenvervoer per spoor in Terneuzense Kanaalhavens (lange termijn);
 - ✓ Het Kanaal als trimodale 'ruggengraat' (weg, spoor, water) 'van Stad naar Haven' (indistributie/hoogwaardige diensten) (lange termijn);
 - ✓ Actie i.b.v. doortrekken IJzeren Rijn (spoorvervoer) westwaarts na Antwerpen en aantakking Axelse Vlakte en Terneuzen (lange termijn);
 - ✓ Ontwikkelen randvoorwaarden voor multi-modaal transport op nieuwe bedrijfsterreinen (korte termijn);
 - ✓ Lobby voor vervanging brug bij Sluiskil door tunnel (bij komst van Westerscheldetunnel);
 - ✓ Check uitvoering met studies van Rijkswaterstaat (corridorstudies), Provincie Zeeland (actieplan goederenvervoer) en Euregio (ROM-Kanaalzone)
- ☐ Uitbouwen lobby's voor onderdelen van Transport Systeem Kanaalzone bij nationale overheden en Provincie;
- ☐ Uitwerken voorbeeldprojecten ter verkrijging verdere inzichten en draagvlak.

Mogelijke deelnemers: Bedrijfsleven (Connexxion, De Lijn en NMBS), Zeeland Seaports, Rijkswaterstaat, Kamer van Koophandel, Kring van Werkgevers Kanaalzone/BZW, Platform Logistiek Zeeland, Gewest Vlaanderen en Provincie Zeeland, Gemeenten Terneuzen, Axel, Sas van Gent.

5. Naar een nieuwe bestuurlijke organisatie en werkwijze

De krachtlijnen van het aangeduide ambitieniveau van Terneuzen vragen om een nieuwe bestuurlijke organisatie en werkwijze. De uitbouw van een modern-industrieel ondernemerschap, gecombineerd met de opzet van een ruimtelijk-industriële strategie en uitbouw van de kennisinfrastructuur, alsmede met de uitwerking van een extra dimensie naar nieuwe stedelijkheid, zijn projecten die zich snel op een bovengemeentelijk schaalniveau voordoen. In de huidige situatie betekent dit dat door schaalvergroting van de gemeentelijke organisatie en nieuwe samenwerkingsvormen met belanghebbende partijen in de regio meer bestuurlijke en ambtelijke slagkracht kan worden ontwikkeld om deze projecten daadwerkelijk van de grond te kunnen tillen.

Acties en effecten

Nu reeds kunnen we stellen dat de dynamiek van economische en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen speelt op het niveau van op zijn minst de Kanaalzone. Dit zal door de effecten van de Westerscheldetunnel nog sterker het geval worden. Het komt erop neer om verstandig met de omliggende gemeenten te werken aan een slagvaardige bestuurlijke organisatie ter benutting van de regionale potenties en complementariteit. Op grond van het ambitieniveau ten aanzien van een nieuwe stedelijkheid met wonen en natuur is een belangrijke rol weggelegd voor intensieve samenwerking met de Gemeente Axel. In economisch en vervoerskundig opzicht vereist het uitwerken van de geformuleerde ambities verdere samenwerking met vooral de Gemeente Sas van Gent. Om deze samenwerking slagkracht te geven, verdient het aanbeveling hieraan een structureel bestuurlijk-juridisch kader te geven.

Er kan gebouwd worden aan de reeks complementaire en elkaar ondersteunende strategieën. Dit geldt ten aanzien van zowel modern-industrieel ondernemerschap, ruimtelijk-industriële strategie, opbouw van een kennisinfrastructuur als de differentiatie van woningbouw en opwaardering van het voorzieningenniveau (detailhandel/horeca, recreatie/natuur). Specifiek beleid voor onderscheiden doelgroepen binnen de regio kan op basis van een voldoende bestuurlijk draagvlak de sociaal-economische dynamiek gericht stimuleren.

Hierbij dient geschakeld te worden tussen verschillende bestuurslagen: zoals in de sleutelprojecten reeds aangegeven gaat het ook om samenwerking en gezamenlijk initiatief met hogere overheden als de Provincie of specifieke overheidsinstellingen als Zeeland Seaports. Hierbij dient ook grensoverschrijdend te worden gewerkt. Essentieel is ook dat intensieve samenwerking wordt aangegaan met maatschappelijke partijen, intermediaire organisaties en bedrijfsleven. Gezien het belang ervan dienen innovatieve samenwerkingsvormen daarbij niet geschuwd te worden.